Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2022-2025

Lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle
21.5.2021

Matti Viren, prof. Turun yliopisto
matvir@utu.fi

Tärkeimmät kommentit:

- Tulevaisuuden näkymät ovat hyvin ankeat
- Suunnitelmassa joukko kestämättömiä oletuksia
- Riskit ja niihin varautuminen kovin vaatimatonta:
- Mitään ohjelmaa ongelmien ratkaisemiseksi ei esitetä.

Talouden kasvunäkymät

- BKT:n muutosskenaario tarkoittaa sitä, että palataan Koronaa edeltävälle tasolle ja siitä eteenpäin laahustetaan hieman runsaan prosentin kasvuvauhtia: 2025 enää 1.2 %. Henkeä kohden laskettu kasvu jää alle prosenttiin. Näin siitä huolimatta, että velkaantuminen edelleen jatkuu sietämätöntä vauhtia.
- Maailmantalous kasvaa 5-6 prosentin vauhdilla, mutta Suomi ei pääse kasvuun mukaan. IMF:n huhtikuun ennusteen mukaan Suomessa kasvu on 2021 & 2022 Euroopan huonoin (vain Valko-Venäjä jää taakse). Vienti ei vedä: Suomi on jo nyt kokoonsa suhteutettuna Kreikan ohella Euroopan suljetuin talous. Tilanne ei ole muuttumassa.

Miksi olemme jämähtäneet paikoillemme?

- Työllisyys ei ole kasvanut; työtunnit supistuneet 2008/2009 finanssikriisiä edeltäneestä ajasta
- Nettoinvestoinnit vain vajaa 5 % suhteessa BKT:hen, ja niistä lähes puolet asuntoja. 2019 yrityssektorin nettoinvestoinnit olivat vain 4.2 miljardia euroa!
- Kokonaistuottavuus (”tekninen kehitys”) ei ole 2000 –luvulla (keskimäärin) kasvanut lainkaan.
- Jos näin jatketaan, 0-kasvu on vääjäämätön lopputulos. Ongelma ei häviä asettelemalle uusia tavoitearvoja työllisyysasteelle tai palkkaamalla julkiselle sektorille lisää työntekijöitä.

Velan kasvu ja korkomenot

- Suunnitelman mukaan valtion ja kuntien yhteenlaskettu alijäämä jää 6-7 Mrd. tasolle 2025 asti. Koko julkisen sektorin velka/BKT –suhde kasvaa 76 prosenttiin.
- Tästä huolimatta velan korkomenot jatkava laskuaan. Tämä selittyy oletettavasti sillä, korkojen oletetaan pysyvän nollassa tai negatiivisina 2025 asti tai jopa ikuisesti. Oletus ei vaikuta järkevältä. Oletus, että valtion korkomenot 2025 olisivat vain 0.4 Mrd. euroa kuulostaa desimaalipilkkuvirheeltä.
- Jos nollakorkoregiimi todella jatkuisi, työeläkelaitosten (ja. sos.turvarahastojen) tulot eivät varmasti kasva.
- Mitään ei myöskään tapahdu inflaatiossa ja palkkamaltti säilyy tavalla, joka ei ole kovin hyvin sopusoinnussa historian kanssa (työtulojen BKT –osuus supistuu).

Erityisen huolestuttavaa on surkea kehitys viennissä

- Suomen pitäisi pienenä avotaloutena avautua ja kasvattaa viennin osuutta (mikä ei ole tapahtunut sitten 1990-luvun lopun).
- Suomi on (hyödykeryhmittäin (97) tarkasteltuna)menettänyt paria poikkeusta lukuun ottamatta markkinaosuuksiaan ulkomaankaupassa.
- Viennin painopiste on edelleen Euroopassa, vaikka se on kaikkien arvioiden mukaan hitaimmin kasvava markkina-alue maailmassa
- Palveluviennissä Suomi on jäänyt auttamattomasti takamatkalle: ilmaispalveluksista (koulutus & terveydenhoito) ja ulkomaille myydyistä rahalaitoksista ei saa paljon tuloja.

Riskilaskelmat tehty ”kevyellä kädellä”

- Tehty niin kuin BKT tai korko olisivat eksogeenisia
- Kuitenkin paljon riippuu siitä, mistä johtuu esimerkiksi se, että BKT ei seuraavana 5 vuotena kasva lainkaan. Jos se on esimerkiksi vain seurausta ”Suomi-faktorista”, seuraukset ovat varmaan erilaiset kuin jos kyse olisi koko maailmantalouden lamasta. Sama koskee korkoja.
- Laskelmat eivät muutenkaan vaikuta kovin sofistikoiduilta. Riskilaskelmissa on syytä varautua siihen, että kiinteät kertoimet muuttuvat vähemmän kiinteiksi.

Kestävyysvaje ei poistu mainitsemalle se

Vaje on 5 % suhteessa BKT:hen 2060 ja kasvu jatkuu. Mutta kasvu ei voi jatkua loputtomiin. Ei kukaan rahoita sellaista maata, joka velka uhkaa jäädä maksamatta. Ongelmaan pitää löytää ratkaisu jo tämän vuosikymmenen aikana.

Taulukko 7. Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä, % BKT:sta

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Kokonaismenot	46,6	53,9	56,7	53,0	55,6	56,9	59,5
Josta: ikäsidonnaiset menot			31,2	30,6	30,6	30,3	31,2
Kokonaistulot	51,7	51,4	51,2	50,5	51,7	52,8	54,4

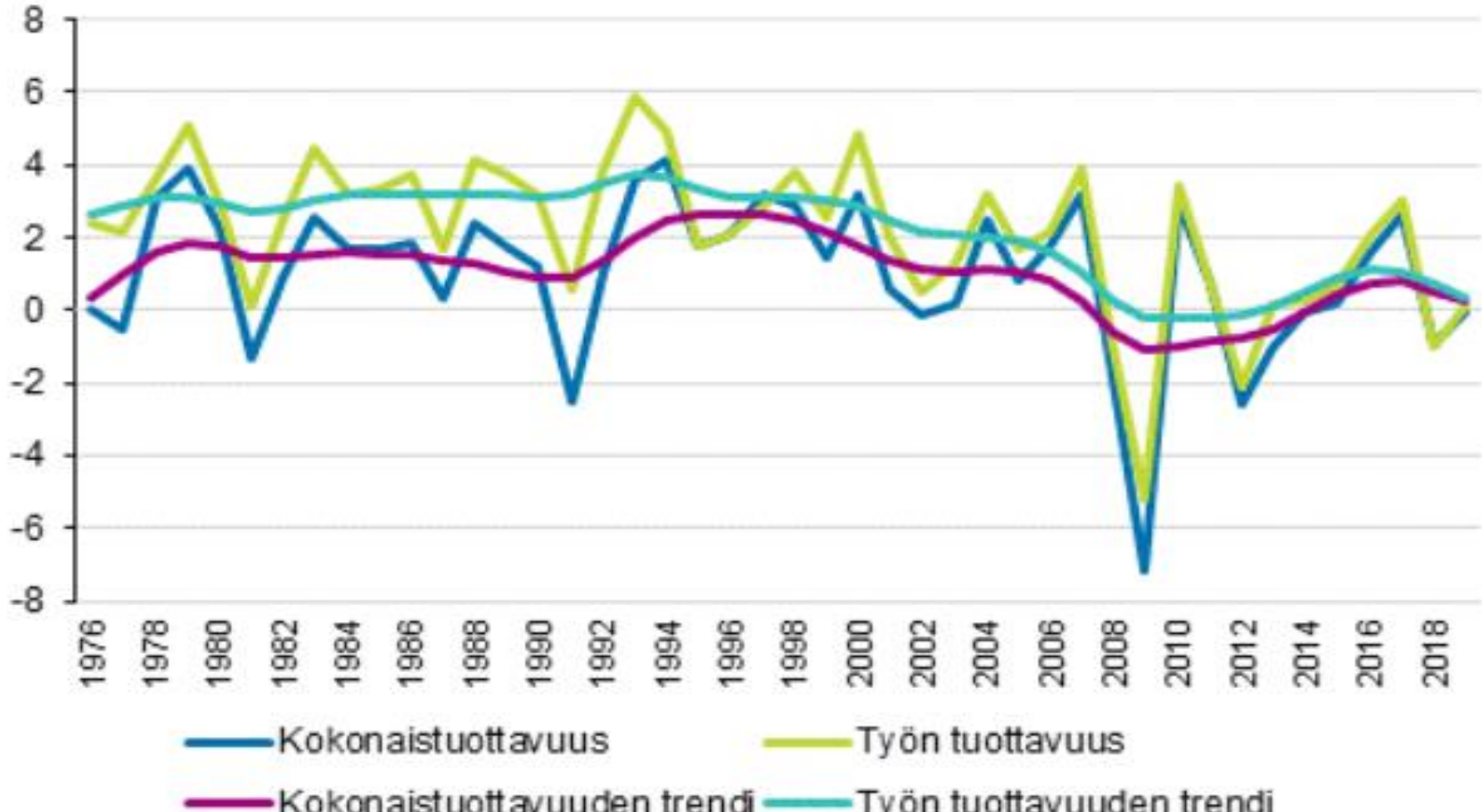
Taustalla 15 v. nollakasvua, mutta reipasta velkaantumista

Tuotannon volyymi 2005–2021, trendi ja kausitasoitettu sarja

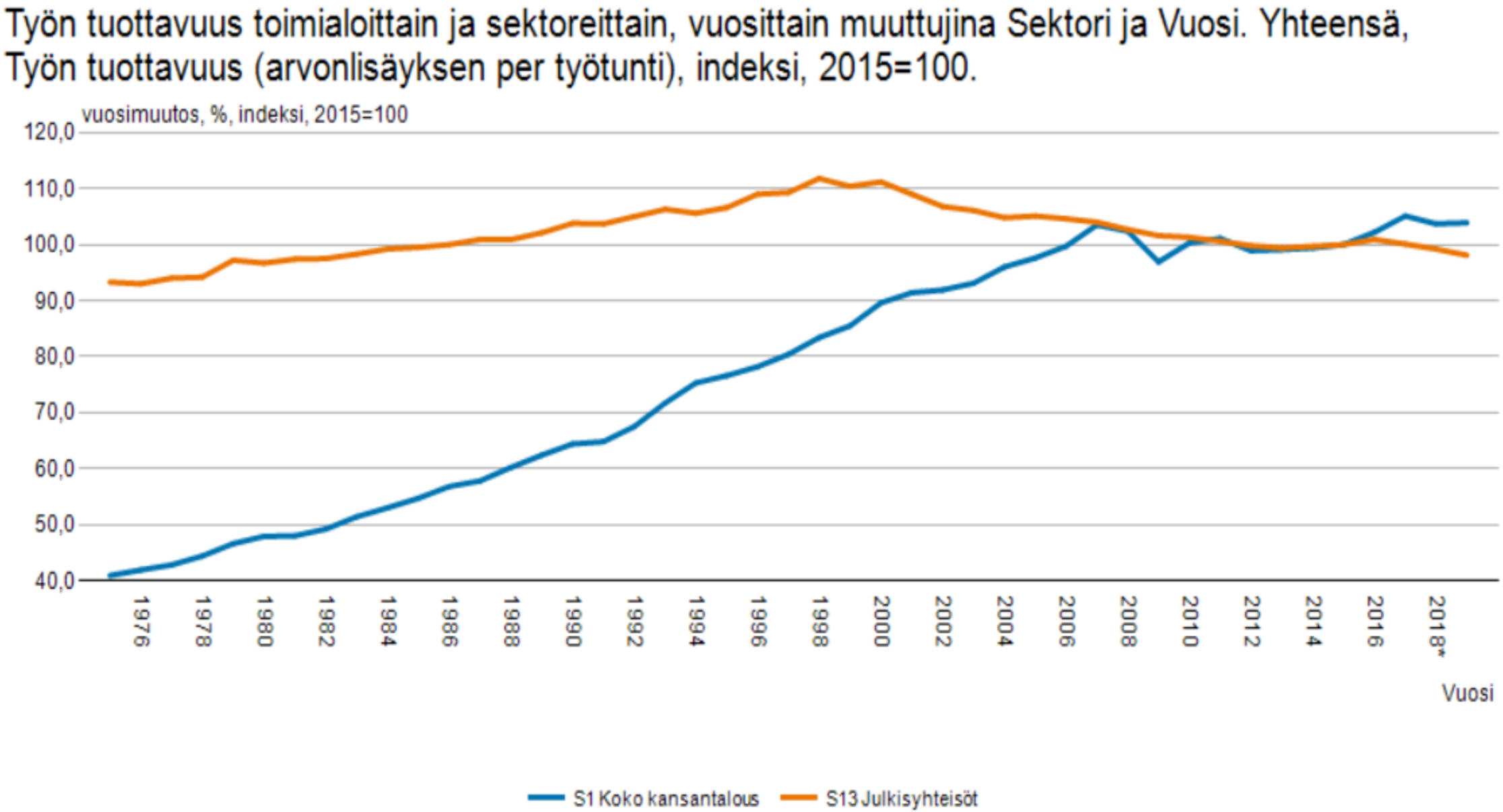

Historiassa Kokonaistuottavuuden kasvu on ollut luokkaa 2 % p.a. ja se siivittänyt talouskasvu. 2007 jälkeen se on ollut keskimäärin nolla.

Kokonaistuottavuuden ja työn tuottavuuden vuosimuutokset sekä kehityksen trendi 1976-2019, %-yks.

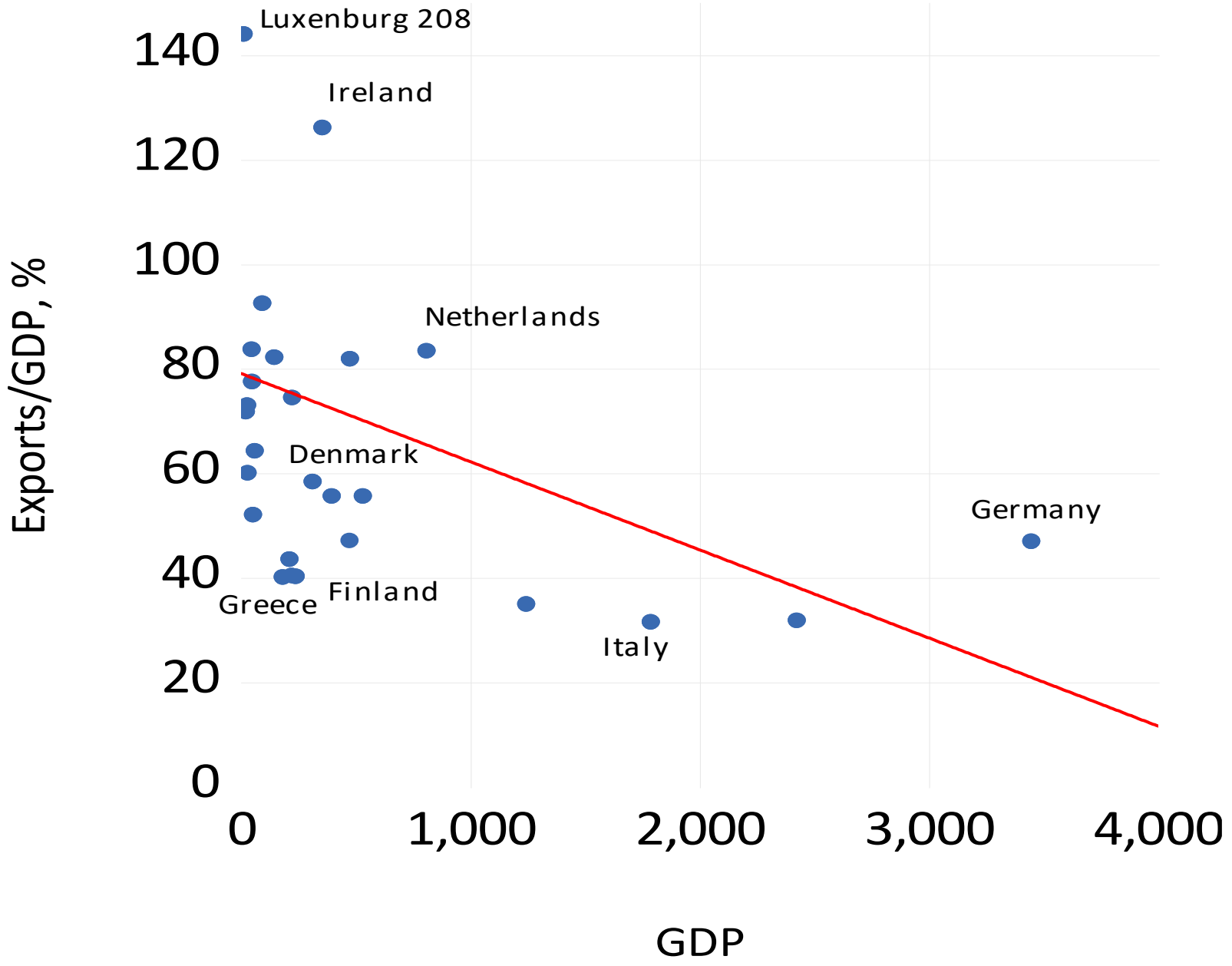

Työn tuottavuuden kasvu loppui julkisella sektorilla 1998 ja koko kansantaloudessa 2007

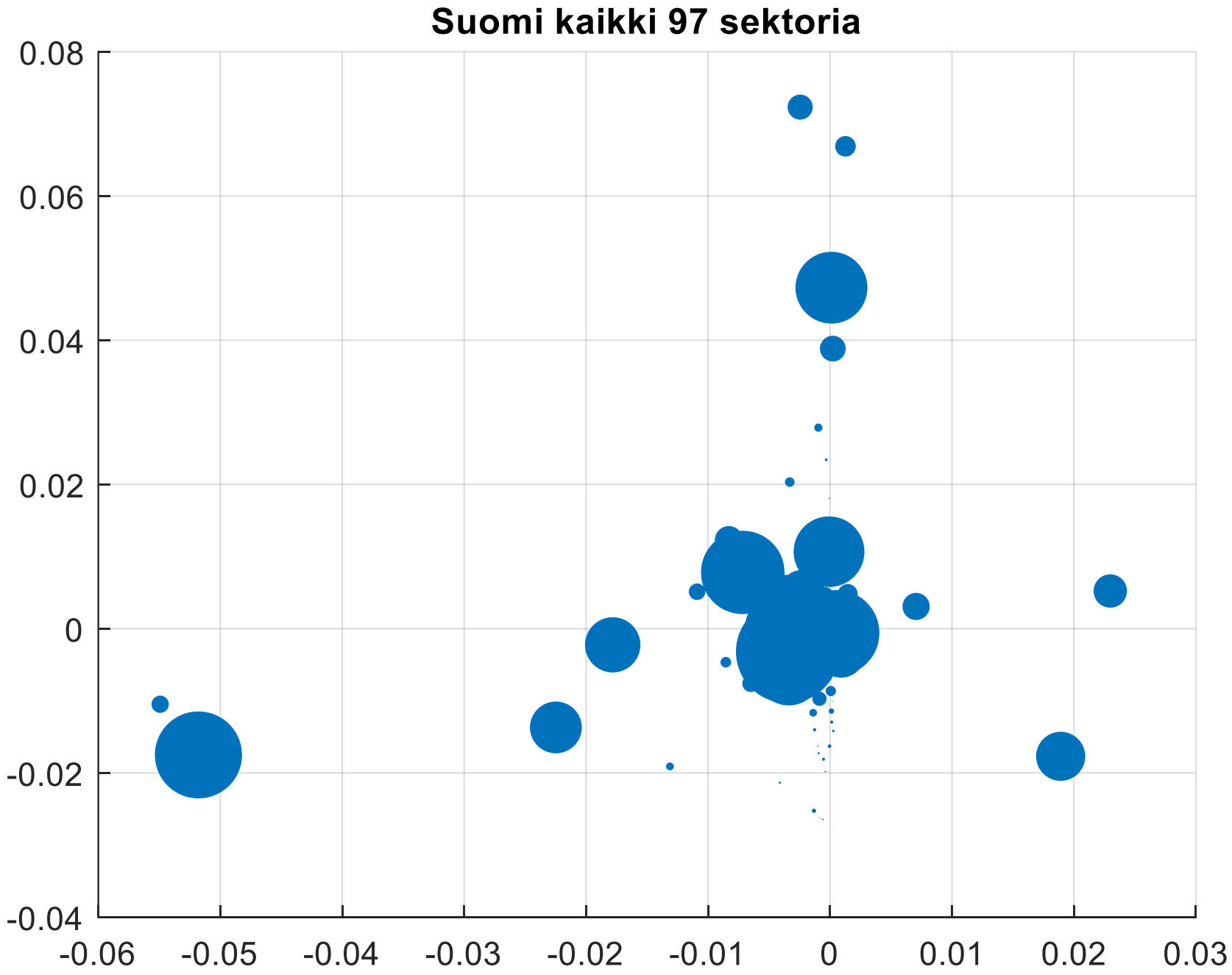

Viennin BKT-osuuden suhde BKT:n arvoon 2019, Suomi selvästi trendin alapuolella

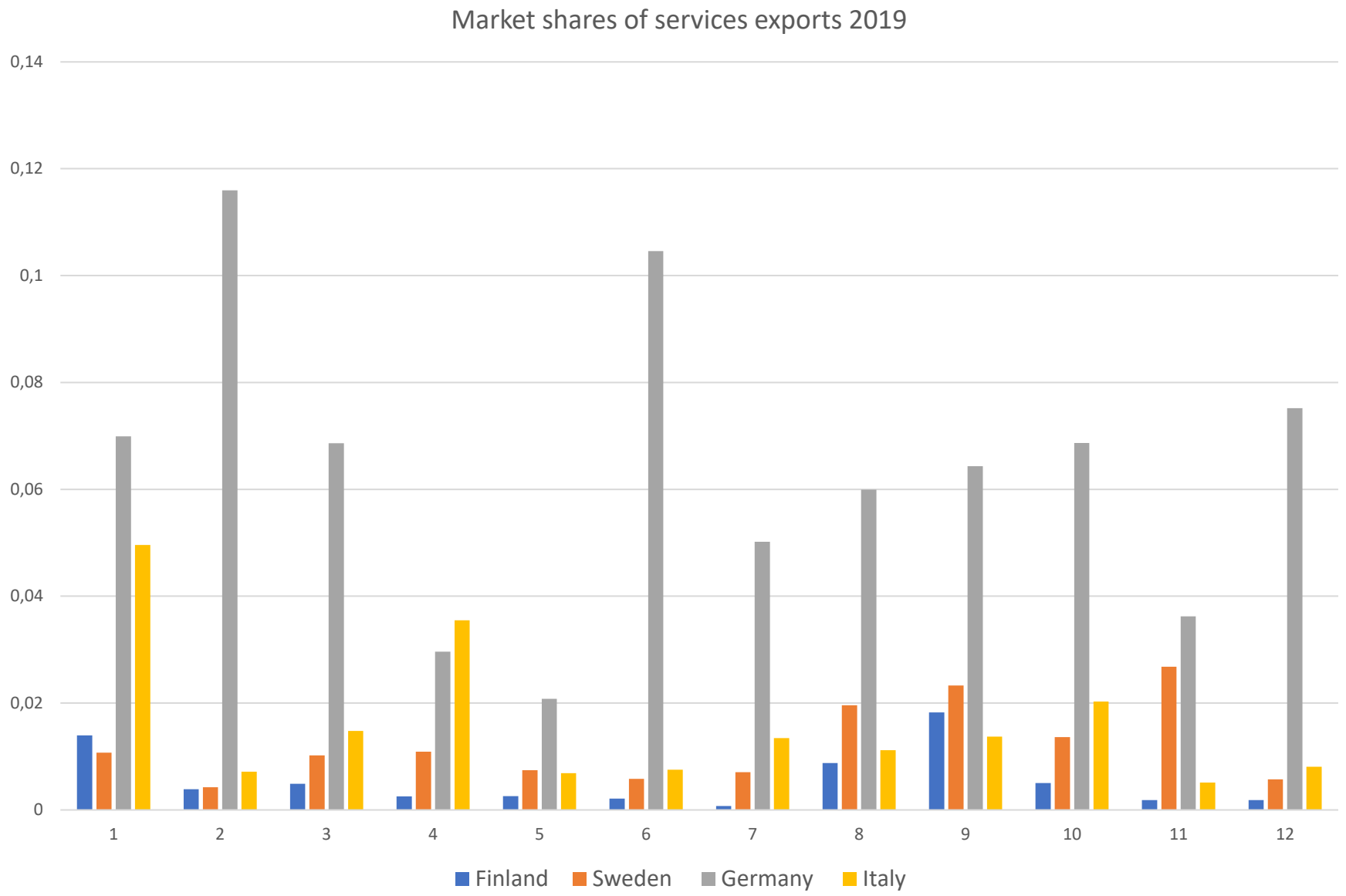
Suomi selvästi trendin alapuolella; pienen Suomen pitäisi olla paljon avoimempi talous. Vertaa vaikka Tanskaan. Saksalla viennin B`KT-osuus suurempi kuin Suomella!

Ympyröiden koko kuvastaa hyödykeryhmän viennin arvoa 2019.
Y akseli = maailmanmark-kinoiden kasvu miinus keskiarvo
X akseli = Muutos viennin MM -osuudessa 1995-2019

Eri maiden osuus maailman palveluviennistä 2019: Missä on Suomi?

Maailmantalous kasvaa 2021 ja 2022 6.0 ja 4.4 %, Suomi vain 2.6 & 2.5 %.

(real GDP, annual percent change)	2020	2021	2022
World Output	**-3.3**	**6.0**	**4.4**
Advanced Economies	**-4.7**	**5.1**	**3.6**
United States	-3.5	6.4	3.5
Euro Area	-6.6	4.4	3.8
Germany	-4.9	3.6	3.4
France	-8.2	5.8	4.2
Italy	-8.9	4.2	3.6
Spain	-11.0	6.4	4.7
Japan	-4.8	3.3	2.5
United Kingdom	-9.9	5.3	5.1
Canada	-5.4	5.0	4.7
Other Advanced Economies	-2.1	4.4	3.4
Emerging Market and Developing Economies	**-2.2**	**6.7**	**5.0**
Emerging and Developing Asia	-1.0	8.6	6.0
China	2.3	8.4	5.6
India	-8.0	12.5	6.9
ASEAN-5	-3.4	4.9	6.1
Emerging and Developing Europe	-2.0	4.4	3.9
Russia	-3.1	3.8	3.8
Latin America and the Caribbean	-7.0	4.6	3.1
Brazil	-4.1	3.7	2.6
Mexico	-8.2	5.0	3.0
Middle East and Central Asia	-2.9	3.7	3.8
Saudi Arabia	-4.1	2.9	4.0
Sub-Saharan Africa	-1.9	3.4	4.0
Nigeria	-1.8	2.5	2.3
South Africa	-7.0	3.1	2.0
Memorandum			
Emerging Market and Middle-Income Economies	-2.4	6.9	5.0
Low-Income Developing Countries	0.0	4.3	5.2